

Nr 40.

Ankom till riksdagens kansli den 27 april 1921 kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Närvarande: Herrar Clason, Hellberg, Johansson i Kälkebo*), Ljunggren, Thulin, Reuterskiöld, Lyberg, Norling, Larsén, Stendahl, Magnusson i Tumhult, Jansson i Edsbäcken, Sävström, Leander, Nilsson i Antnäs, Hansson i Gårda, Hansson i Sölvesborg, Olsson i Golvvasta och Karlsson i Vadstena.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till konstitutionsutskottets handläggning hava båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 299, vari Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till propositionen bifogade utdrag av protokollet över socialärenden den 18 mars 1921.

I sin skrivelse nr 86 anhöll 1919 års lagtima riksdag »det tacktes Kungl. Maj:t, eventuellt i samband med en allmän revision av förordningen om kommunalstyrelse på landet, upptaga spörsmålet, huru gränsen mellan kommunalstämmas och kommunalfullmäktiges befogenheter måtte bli på ett noggrannare sätt bestämd, än i nu gällande lagstiftning är fallet, samt till riksdagen snarast möjligt inkomma med förslag i ämnet».

Resultatet av den utredning, som i anledning av denna riksdagens skrivelse igångsattes, föreligger i kommunalförfattningssakkunnigas betänkande II, avgivet den 12 februari 1921, vari bl. a. lagändringar, åsyftande att bestämma gränsen mellan kommunalstämmas och kommunalfullmäktiges befogenhet, föreslås. Av de sålunda av de sakkunniga

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 5 saml. 25 häft. (Nr 40).

1042 21

*Utskottets
yttrande.*

gjorda lagändringsförslagen hava i förevarande proposition endast upptagits de, som befunnits vara av trängande behov påkallade; man har, såsom departementschefen i sitt yttrande vid propositionens föredragning utvecklat, ansett att med regleringen av en del i de sakuunigas betänkande upptagna spörsmål bör anstå, tills en allmän revision av förordningen om kommunalstyrelse på landet kommer till stånd. På grund härav hava endast föreslagits vissa lagändringar, varigenom gränsen mellan stämmas och fullmäktiges beslutanderätt klargöres.

Enligt utskottets mening skulle det utan tvivel, såsom också departementschefen framhållit, hava inneburit en påtaglig fördel, om frågan om gränsen mellan stämmas och fullmäktiges befogenhet samt därmed sammanhängande spörsmål kunnat lösas i ett sammanhang och om därmed kunnat anstå, till dess en allmän revision av förordningen om kommunalstyrelse på landet kommit till stånd. Å andra sidan har emellertid, som vid propositionens föredragning anmärktes, ett så starkt behov av omedelbar klarläggning av här berörda spörsmål yppats, att det icke torde vara möjligt att uppskjuta frågan, till dess detta omfattande arbete slutförts. Sålunda har från svenska landskommunernas förbund med styrka framhållits, att ett uppskov med regleringen av gränsen mellan stämmas och fullmäktiges befogenhet skulle vålla avsevärda svårigheter för de talrika landskommunerna med fullmäktigssystem. Under sådana förhållanden anser sig utskottet böra tillstyrka den klarläggning av berörda spörsmål i dess huvudsakliga delar, som i förevarande proposition framlagda förslag avser att åstadkomma.

Utskottet, som i huvudsak intet har att erinra mot förevarande förslag, anser emellertid vissa smärre ändringar i detsamma påkallade. Sålunda torde i § 27 i anslutning till paragrafens nuvarande lydelse och för undvikande av missförstånd betonas, att bestämmelsen avser den kommunen i *kommunala angelägenheter* tillkommande beslutanderätt. Därjämte synes stadgandet i § 36 mom. 4 böra ändras därhän, att även vid val omröstning bör ske med slutna sedlar endast *därest någon det fordrar*; härigenom uppnås överensstämmelse med vad som gäller om val vid kommunalstämma.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen, med förklaring, att Kungl. Maj:ts i förevarande proposition framlagda förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse
på landet den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att § 17 mom. 1, § 27 mom. 1 samt §§ 35 och 36 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 17.

Mom. 1. *I kommun, där kommunalfullmäktige icke finnas, skola årligen tre ordinarie kommunalstämmor hållas: en under senare hälften av mars månad för besluts fattande i anledning av berättelsen om föregående årets räkenskaper och förvaltning samt för val av ledamöter i valnämnd, enligt vad därom är särskilt stadgat; en i oktober för bestämmande av kommunens utgifts- och inkomststat enligt § 63; och en i december månad för granskning av debiterings- och uppbördslängden samt för anställande av val till de befattningar inom kommunen, vilka vid årets slut bliva lediga, ävensom av revisorer; dock att i kommun inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län de två först nämnda stämmorna, därest skäl därtill föreligger, må kunna hållas högst fjorton dagar före eller högst fjorton dagar efter den för dessa stämmor ovan stadgade tid.*

I kommun, där kommunalfullmäktige finnas, skall årligen ordinarie kommunalstämma hållas i december månad för granskning av debiterings- och uppbördslängden och för anställande av val, som på stämman ankomma.

Ordinarie kommunalstämma i december må kunna beträffande de ordinarie kommunalstämmorna under nästföljande år eller någon av dem besluta, å vilken dag sådan stämma skall hållas eller, därest så ej finnes lämpligt, huruvida stämma skall utsättas till sön- eller helgdag.

Om val av nämndemän är särskilt stadgat.

Den, vilken såsom ledamot av kommunalnämnd eller eljest är redovisningsskyldig till kommunen, må icke väljas till revisor av förvaltning, för vilken han har att redovisa, ej heller deltaga i val av revisor av

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

sådan förvaltning eller i beslut i anledning av revisorernas granskning av sagda förvaltning.

§ 27.

Mom. 1. I kommun med över 1,500 invånare skall *den kommunen tillkommande beslutanderätt, med de undantag, om vilka här nedan i § 35 förmäles, uppdragas åt kommunalfullmäktige.*

§ 27.

Mom. 1. I kommun med över 1,500 invånare skall *den kommunen i kommunala angelägenheter tillkommande beslutanderätt, med de undantag, om vilka här nedan i § 35 förmäles, uppdragas åt kommunalfullmäktige.*

§ 35.

Mom. 1. Följande ärenden må ej av kommunalfullmäktige upptagas:

a) val av kommunalfullmäktige, vilka val skola förrättas inför valnämnden i den ordning, som i § 29 sägs;

b) nedanstående ärenden, vilka alltid skola behandlas å kommunalstämma, nämligen

ärenden, varom förmäles i § 10 mom. 2 och § 11 mom. 2,

justering av den i § 65 omförmälda längd,

val till ordförande och vice ordförande i kommunalstämma,

beslut i frågor, varom i §§ 16, 27 och 28 sägs, ävensom beslut enligt § 17 angående dag för kommunalstämma.

Mom. 2. *Där annorstädes än i denna förordning stadgas, att beslutanderätt i ärende tillkommer kommun på landet eller kommunalstämma, skall beslutanderätten utövas av fullmäktige, där sådana finnas, dock att ärende, för vars avgörande gäller annan grund för rösträtten än i § 8 sägs, alltid skall å kommunalstämma företagas, samt att val av nämndemän och av sockenfullmäktige för utseende av vattenrättsnämndemän ej må förrättas av kommunalfullmäktige.*

§ 36.

Mom. 1. Kungörelse om — — — — — honom översändas.

Mom. 2. Kommunalfullmäktige må — — — — — eller upplösas.

Mom. 3. Vid kommunalfullmäktiges — — — — — besluten deltaga.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

Mom. 4. Kommunalfullmäktiges förhandlingar skola vara offentliga; dock kunna fullmäktige för någon särskild fråga besluta, att överläggningen skall inom lyckta dörrar hållas.

Vid omröstning äger varje kommunalfullmäktig en röst. *Äskas omröstning, skall den verkställas öppet, utom vid val, då den bör ske med slutna sedlar.*

Vid omröstning äger varje kommunalfullmäktig en röst. *Äskas omröstning, skall den verkställas öppet, utom vid val, då den, där någon det fordrar, bör ske med slutna sedlar.*

Till beslut i frågor, som angivas i § 21 mom. 2, erfordras två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster. I övriga frågor bestämmes utgången genom enkel röstpluralitet; falla därvid rösterna lika för olika meningar, bliver den mening, som ordföranden biträder, fullmäktiges beslut.

I övrigt gäller, i avseende å kommunalfullmäktige och deras beslut, till efterrättelse *vad som är stadgat för kommunalstämma i kommun, där fullmäktige icke finnas.*

Mom. 5. *Vad i denna förordning eller annan författning stadgas om befogenhet eller skyldighet för kommunalstämmans ordförande att med ärende taga befattning, skall i kommun, där fullmäktige finnas, anses gälla fullmäktiges ordförande, såvida beslutanderätten i ärendet icke enligt § 35 är förbehållen kommunalstämman.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1921.

Stockholm den 26 april 1921.

På konstitutionsutskottets vägnar:

SAM. CLASON.

Reservationer:

- 1) av herr *Ljunggren*.
- 2) av herr *Reuterskiöld*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»Av det omfattande förslag till reglering av gränsen mellan kommunalstämmas och kommunalfullmäktiges befogenhet, som av tillkallade sakkunniga den 12 februari 1921 avgivits, har Kungl. Maj:t utbrutit och på ett formellt såväl som reellt föga lyckligt sätt delvis omformat en mindre del, vilken nu framlagts i propositionen om vissa ändringar i kommunalstyrelseförordningen för landet. Det härvid önskade och åsyftade klargörandet av förhållandet mellan stämman och fullmäktige har dock varken vunnits eller genom förslaget ens kunnat vinnas, utan oklarhet kommer att råda, även om förslaget godtages.

Exempelvis må framhållas, att när förslaget i § 35 mom. 1 uppräknar vissa ärenden, som »ej må» av fullmäktige upptagas, så kvarstår, trots § 27, såsom ovisst, huru förhållas skall med ärenden, varom samma lag i andra paragrafer ger till synes klara föreskrifter. När sålunda i § 40 fortfarande säges, att »kommunalstämman utser» kommunalnämndens ledamöter, så uppstår frågan, huruvida både bestämmandet av antalet ledamöter jämlikt §§ 27 och 35 och valet av dessa bör anses som uttryck för den »beslutande rätt», som enligt dessa paragrafer bör utövas av fullmäktige eller om ettdera eller båda ärendena på grund av § 40 såsom specialstadgande fortfarande tillhör stämman — ja, det kan t. o. m. vara tveksamt, huruvida ej viss valfrihet här finnes för kommunen. Visserligen anser utskottet för sin del, att, enligt sammanhanget, det blir stämman och icke fullmäktige, som uppgiften, sådan lagen blir, om förslaget antages, måste tillkomma, men även den motsatta felaktiga meningen har med styrka inom utskottet förfäktats.

Likaså avser § 35 mom. 2 genom ordet »annorstädes» att till fullmäktige överflytta stämmans valrätt i sådana fall, då valet beror av frivilligt åtaget uppdrag från enskild organisation eller person, t. ex. val av brandstodskommittéer eller dyl. Men detta syfte vinnes icke härigenom, då det icke finnes något, som hindrar vare sig stämma eller fullmäktige att utanför kommunalförfattningarna mottaga erbjudna funktioner, liksom än mindre något som tvingar dylika organisationer eller personer att vända sig till fullmäktige eller till stämman efter eget behag. Lagen kan icke genom denna bestämmelse nå det åsyftade målet.

Ännu betänkligare är den i § 35 mom. 2 avsedda uppräkningsen av undantag för vissa val, vilka skola å stämma företagas, såsom val av nämndemän och vattenrättsnämndemän. Det är icke kommunalstyrelseförordningen, som utgör rättsgrunden för stämmans befattning med dessa val, utan gällande allmänna civillag och denna beror på intet sätt av vad kommunalstyrelseförordningen uttalar. Följaktligen innebär bestämmelsens införande i lag en autentisk förklaring av civillag men då

en sådan icke kan grundlagsenligt ske på annat sätt än stiftande av sådan lag, och då den kungl. propositionen icke åtföljes av vare sig förslag om sådan förklaring av vederbörliga civillagsstadganden härom eller ens av lagrådets härför erforderliga yttrande, finner utskottet denna fråga, som borde av lagutskott behandlas, icke kunna i den nu tillämnade ordningen avgöras.

Betänkligt är slutligen, att i § 36 mom. 4 inryckts en bestämmelse angående omröstning, vilken både tydligare och riktigare redan finnes uttalad i § 21 mom. 1 och § 22, vilka genom slutorden i samma mom. 4 bliva — liksom de redan nu utan allt tvivel äro — å fullmäktige tillämpliga. Vad angår § 36 mom. 5 nödgas utskottet erinra, att stämmans ordförande just i följd av sina särskilda uppgifter väljas för 4 år på samma sätt som nämnden och att, om det skulle finnas lämpligare att till fullmäktiges ordförande överflytta den förres uppgifter, varom ingen verklig utredning eller bevisning föreligger, det bort stadgas, att fullmäktiges ordförande skulle väljas på samma sätt som nu stämmans och att den senare i stället måhända borde utses såsom nu fullmäktiges ordförande. Hela detta spörsmål är efter utskottets tanke så föga utrett, att utskottet icke kan tillstyrka den föreslagna lagändringen.

Med stöd av det sagda och då utskottet anser något års uppskov med frågans avgörande uteslutande vara till gagn, enär därigenom kan vinnas, att riksdagen undgår en eljes säkerligen oundviklig omarbetning inom mycket kort av den lag, som nu skulle antagas, hemställer utskottet,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 299.»

3) av herr *Lyberg* mot de av utskottet föreslagna ändringarna i Kungl. Maj:ts förslag.

4) av herr *Stendahl*.
